

Suomi-Venäjä-Seuran Sotkamon osasto 70 vuotta 19.11.2015 / Heikki Poroila

Arvoisat Suomi-Venäjä-Seuran aktivistit ja ystävät!

Minulta pyydettiin tähän merkittävään iltaan juhlapuhe, mutta uskallan luvata, että tämä puheenvuoroni ei kuitenkaan ole ihan yhtä pitkä kuin yleensä.

* * *

Kun isoisäni isoisä Grigori Dementjev joskus 1840-luvulla tuli jostain Donin Rostovin kulmilta Helsinkiin, Suomi oli suuren Venäjän keisarikunnan kaukainen reuna, piskuinen suuriruhtinaskunta Pohjolan perillä. Helsinki oli siihen aikaan kolmikielinen 20000 asukkaan pikkukaupunki – siis vain vähän Sotkamo isompi – jossa yritteliäs Grigori Grigorjevitš nopeasti vaurastui talonrakennusalalla saaden Suomen kansalaisuuden vuonna 1860. Grigori ja hänen vanhin poikansa, Grigori nimeltään hänkin, löysivät suomalaissyntyiset puoliset, vaikkakaan eivät aina suomea puhuvia. Isoisäni Nikolai syntyi vuonna 1893 ja nai jo itsenäistyneessä Suomessa täysin venäläisen Marian, jota en ehtinyt koskaan tavata. Isäni syntyi vuonna 1921 perheeseen, jossa puhuttiin venäjää, ruotsia ja vain vähän suomea. Isoisäni ruotsalaisti sukunimensä vuonna 1927, oma isäni vielä varmuuden vuoksi suomalaisti senkin sotavuosina.

Itselleni selvisikin vasta aikuisena, että sukujuureni ovat isän puolelta Venäjällä. Asiasta ei koskaan puhuttu, kun olimme lapsia. Isämme kyllä vei meitä ortodoksiselle hautausmaalle vanhempiensa haudoille, mutta emme me lapset osanneet asiaa venäläisyyteen liittää. Helsingin venäläisillä oli vilkasta kulttuuritoimintaa, mutta isäni ei tietääkseni osallistunut siihen millään lailla. Hänelle ja meille lapsille Venäjä tai Neuvostoliitto oli eri maa kuin Suomi, erilainen ja jossain muualla.

Oma identiteettini on siis täysin suomalainen. Mutta kun luen tänä päivänä nimimerkillä kirjoitettuja karkean venäläisvastaisia vihapuheita netistä, kyllä ne loukkaavat minua myös henkilökohtaisesti sen lisäksi, että ne ovat ikävää kuultavaa jo sinänsä. Koen siis olevani jossain määrin asianosainen ja ehkä vähän jäävikin, kun puhutaan suomalaisista ja venäläisistä. Mutta puhun silti.

* * *

Nykyisinkin usein esitetty näkemys suomalaisten ja venäläisten ikiaikaisesta vastakkainasettelusta ja keskinäisestä vihanpidosta on pitkälti 1900-luvun suursotien välisen ajan propagandan tuotetta. Sitä ennen olimme olleet melkein sata vuotta menestyvä osa Venäjän keisarikuntaa, mikä näkyi varsinkin hallintokaupungeissa, mutta myös esimerkiksi kaakkoisen Suomen vilkkaina kauppayhteysinä Pietariin. Välillä meitä kyllä yritettiin venäläistää kovallakin kädellä, mutta varsin huonolla menestyksellä. Totta on sekin, että Suomeksi kutsuttu alue on vuosisatojen aikana ollut niin Ruotsin kuin Moskovan ruhtinaiden ja valtaherrojen näkökulmasta kiistanalainen juttu. Niin kiistanalainen, että tavallisen kansan veri on monta kertaa pantu virtaamaan milloin mistäkin menneen rajan takia.

Tavallisille ihmisille sillä kaikella oli kuitenkin yleisen kärsimyksen ohessa melko vähän merkitystä. Virallisia rajoja isompia asioita ovat aina olleet kieli, uskonto ja arkiset tavat – kuten vaikka se, ovatko sienet ihmisten vai lehmien ruokaa. Kun 1920-luvun ns. heimosodissa suomalaiset yrittivät innostaa itäkarjalaisia suomalaisiksi, vastaanotto oli yleensä hyvin torjuva – monen valistusupseerin suureksi ihmetykseksi. Suomalaiskansallinen, luterilaisuudella kuorutettu maailma tuntui karjalaisista pysyvästi vieraalta.

Suursotien välinen aika oli suomalaisten ja venäläisten suhteissa sikäli uudenlainen, että rajasta oli tehty myös ideologinen este aivan tavallisellekin ihmisten väliselle kanssakäymiselle. Ihan kaikkea leimasi epäluulo, johon oli toki joskus puolin ja toisin aihehtakin. Eikä siitä mitään hyvää sitten seurannutkaan, kummallekaan kansalle. Kun aseet lopulta vaikenivat syyskuussa 1944, matka edes jollain lailla normaaleihin suhteisiin niin valtioiden kun kansojen tasolla näytti varmasti toivottoman pitkältä.

Sota-aikana kiellettyä olleen Suomi-Neuvostoliitto-Seuran toiminta käynnistettiin kuitenkin ripeästi, jo lokakuussa 1944. Järjestön virallinen tehtävä oli edistää valtiollisia hyviä suhteita, mutta alusta lähtien toiminta sisälsi myös paljon ruohonjuuritason kulttuurivaihtoa ja muuta tavallisten ihmisten tasolla tapahtunutta toimintaa. Suurimmillaan seura oli 1970-luvulla, jolloin jäseniä oli yli 100 000.

Kaikkia tällainen toiminta ei miellyttänyt, sodan jättämiä jälkiä ja arpia ei aina edes haluttu hoitaa. Joillekin kansalaispiireille naapurimaa pysyi vihollisena, oltiin virallisesti mitä mieltä hyvänsä. Näinhän on valitettavasti edelleen vuonna 2015. Jotkut tuntuvat aina vaan uskovan, että sotimalla ne asiat saa mieleisikseen.

Suomi-Neuvostoliitto-Seuraa syytettiin syntyhistoriansa takia usein myös vasemmistolaisuudesta, vaikka se otti alusta alkaen mukaan kaikki ne, joitten mielestä naapurisopu voittaa aina riidan ja rähinän. Varmasti mukana oli niitäkin, joille naapuriystävyyks oli vain opportunistista suhdannepolitiikkaa. Oman kokemukseni mukaan useimmat toimintaan mukaan lähteneet olivat kuitenkin aidosti ja yleensä myös henkilökohtaisesti kiinnostuneita niin Venäjästä kuin venäläisyydestä ja venäläisestä kulttuurista laajemminkin.

* * *

Valtiot ja myös kansat ovat aina olleet varsin huonoja ystävyyden harjoittajia, paljon paremmin se sujuu ihan tavallisilta ihmisiltä. Kukapa meistä valtiovaltaa ylenpalttisesti rakastaisi, vieraista nyt puhumattakaan ja virallinen liturgia on vain virallista liturgiaa, eikä koskaan tärkeintä. Mutta lämpimät tunteet ja uteliaisuus voivat syttyä, kun unohdetaan muodollisuudet ja ruvetaan puhumaan kirjallisuudesta, hyvästä ruoasta ja musiikista, elokuvista, matkakohteista ja mielijuomista.

Istui siellä Kremlissä ja täällä Presidentinlinnassa kuka tahansa, me suomalaiset ja venäläiset olemme monin eri tavoin toisiimme kytkeytyjä, halusimme tai emme. Maantieteelle ei kukaan ole tunnetusti voinut mitään, tässä me nököttämme kylki kyljessä, tapahtui mitä tahansa. Venäläiset suhtautuvat meihin suomalaisiin usein ihailen ja tšekäläistä siisteyttä ja järjestystä kadehtien, vaikka toisaalta kovin pieniähän me äiti-Venäjän näkökulmasta olemme ja suomalaisilta tuntuu usein puuttuvan se venäläisille niin tärkeä *širokaja natura* eli kainuiksi suunnilleen *haetanneeko tuo mittään*.

Meille suomalaisille on lähihistorian ikävien muistojen takia vaikea myöntää, kuinka paljon venäläisyys on vaikuttanut siihen mitä ja millaisia suomalaisia me olemme. Esimerkiksi musiikissa mollin ja duurin raja kulkee Suomen ja Ruotsin välillä, me suomalaiset kuulumme kiistatta slaavilaisen mollihaikeuden puolelle.

Arkikielemme vilisee venäläisperäisiä sanoja siinä missä vanhastaan ruotsalaisia ja nykyään englanninkielisiä sanoja. Itäisen Suomen ruokakulttuurissa on enemmän itäistä kuin läntistä vaikutusta. Sauna maistuu niin meille kuin venäläisillekin, samoin väkevä, maustamaton viina. Luontokin on suurelta osalta yhteistä, metsän kansaahan tässä ollaan rajan molemmin puolin, vaikka siellä etelämpänä ne maisemat kyllä sitten muuttuvat.

* * *

2010-luvun ystävyysseuratoiminta ei ehkä pohjimmiltaan poikkea siitä, mitä se oli aikaisempina vuosikymmeninä. Maailma ympärillämme on kuitenkin muuttunut niin paljon, että voi se jotenkin heijastua myös Suomi-Neuvostoliitto-Seurasta Suomi-Venäjä-Seuraksi muuttuneen järjestön toimintaan.

Sitäkin tärkeämpää on pitää mielessä asioiden tärkeysjärjestys, kun maailma on myllerryksessä.

Usein unohdetaan se vanha viisaus, ettei sitä naapuria ole pakko koko ajan rakastaa ja ihaila. Tärkeintä on elää sopuisasti ja auttaa, kun toinen apua tarvitsee. Jos sen päälle vielä kiinnostuu siitä, miten naapuri tekee jotkut asiat ihan toisin ja se vielä maistuu uskomattoman hyvältä, voidaan ottaa uusia askelia, jotka lopulta vievät turistimatalle, uusien ystävyys-suhteiden solmimiseen ja haluun oppia lisää. Vaikka sitä toisen puhumaa vaikeaa kieltä.

Itse en keksi nykypäivän ystävyysseuratoiminnalle tärkeämpää työ-sarkaa kuin ennakkoluulojen oikominen tarjoamalla tietoa ja mahdollisuutta kokea asiat itse. Aina löytyy ihmisiä, joiden huonosta olostakumpuavalle vihapuheelle ei mahda mitään. Mutta sille, joka vain luulee kaikenlaista, voi aina tarjota mahdollisuuden ottaa itse selvää asioista.

Matkailu avartaa, mutta niin avartaa myös lukeminen, elokuvien katsominen, kielen opiskelu, musiikin kuunteleminen ja ystävyys-suhteiden solmiminen. Moni tarvitsee vain vähän vinkkausta ja vihjailua, sitten asiat menevätkin jo omalla painollaan. Ei se yleensä sen monimutkaisempaa ole se ystävyysseuratoiminta paikallistasolla.

Haluan toivottaa Sotkamon Suomi-Venäjä-Seuran ihmisille mitä parhaita menestystä ja toiminnan iloa myös tuleville vuosikymmenille. Työ arkisen ystävyuden ja yhteistyön puolesta ei mene koskaan hukkaan.

© Heikki Poroila 2015